

Anpassning eller anpassling

av kommendör Herman Fältström

Under Kungl Krigsvetenskapsakademiens symposium den 12 oktober 2000¹ höll professor Kristian Gerner, ambassadör Mats Bergquist och direktör Johan Tunberger intressanta anföranden om historisk bakgrund, säkerhetspolitiska slutsatser samt anpassningsbeslutsfrågan. Alla tre anföranden, gjorda från olika utgångspunkter, tillförde nya synpunkter och eftertänksamhet i den pågående försvarsdebatten.

I det fjärde anförandet kommenterade departementsrådet Katarina Engberg dessa tre anföranden med särskild tonvikt på anpassning. Låt mig hastigt gå förbi de truismer och föga underbyggda påståenden som ånyo spelades upp som en komedi, föga ägnad att tas på allvar om det inte vore så att departementsrådet är chef för "Sekretariatet för analys och långsiktig planering" i Försvarsdepartementet.

Det är inget nytt som departementsrådet Engberg framför. Försvaret har alltid kunnat anpassas till förändringar i

omvärlden. Det har aldrig utformats mot endast *en* uppfattning om hur framtiden kan te sig. Den kontinuerligt rullande strategiska planering som nu genomförs – utan konkreta mål – leder till kaos och anarki. Ett beslut – framför allt om förstärkning av försvaret – kommer alltid att tas för sent. Det är först när vi märker förändringen som vi kan övertyga politikererna. Men då är det så dags.

Denna filosofi tål att diskuterar. Men då skall det göras med sakliga argument och inte med för stunden anpassade argument. Departementsrådet Engberg anförde:²

Låt mig då påminna om att våra försvars-satsningar fortfarande rör sig kring 2 % av BNP, ca 46 miljarder kronor årligen, som satsas på totalförsvaret. *Nästan hälften av detta utgörs av investeringar i ny materiel och forskning.*

Departementsrådets budskap var tydligt.

1 "1990-talets omvälvningar – erfarenheter inför framtiden", *KKrVAHT*, 6. häftet 2000, s 45–126.

2 Engberg, Katarina: "Anpassningsprincipen kräver levande strategiska diskussioner", *KKrVAHT*, 6. häftet 2000, s 66. (Fältströms kursivering.)

Verksamhet	2000	2001	2002	2003
Förbandsverksamhet och beredskap m m	62,2 %	59,2 %	59,6 %	60,2 %
Internationella insatser	2,1 %	2,1 %	2,4 %	2,3 %
Materiel, anläggningar och forskning	35,7 %	38,7 %	38,1 %	37,4 %

Det är avrustning och fred som gäller. De svenska försvarssatsningarna är för stora mätt i procent av BNP. Det är sällan man hör ett så dåligt mått på försvarsförmåga! Här behövs dessutom ett tillrättaläggande. År 2001 är det 46,5 miljarder som avsätts för sjätte utgiftsområdet, totalförsvaret. Denna ram reduceras sedan med 10 % till 42 miljarder från och med 2002 och andelen av BNP sjunker från 2,2 % till 1,9 % vid en BNP-tillväxt på 3,5 % årligen men ökar vid en lägre årlig tillväxt. Blir slutsatsen då att Sverige "upprustar"? Av de 46,5 miljarder som år 2001 avsätts för sjätte utgiftsområdet går 42,3 miljarder till det militära försvaret. De 42,3 miljarderna fördelas på anslagen:

- 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m m (18,3 miljarder),
- 6:2 internationella insatser (1 miljard) samt
- 6:3 materiel, anläggningar och forskning (23,3 miljarder varav 0,7 miljarder är ett engångsbelopp).

I anslaget 6:3 ingår en materielanskaffning för vidmakthållande av i organisationen befintlig och utnyttjad materiel på ca 7 miljarder. Denna kostnad minskar sedan enligt den planering som Försvarsmakten har gjort till ca 5 miljarder 2003. Förs denna summa till förbandsverksamhet och beredskap (6:1), där den reellt hör hemma, blir det ett annat procentuellt utfall än det som departementsrådet hävdar (se tabell).

Andelen investeringar i ny materiel och forskning är således långt ifrån "nästan hälften" av anslaget till försvaret och ännu mindre i förhållande till hela utgiftsområdet, *endast 1/3 går till nyinvesteringar och forskning*. Oberoende av om det är medvetet eller av okunnighet som departementsrådet Engberg redovisar en felaktig bild av *investeringar i ny materiel och forskning* så är det lika illa. Det är försvaret som skall anpassas – inte analysen!